

AZ IRIGYKEDŐ UTÓKOR XXXII.

Kortársainkat nem választhatjuk meg, nem cserélhetjük le, de ha szerencsénk van, akkor akadnak köztük kivételes emberek is, akikért irigyelni fog minket az utókor. Egyetlen közös jellemzőjük: minden korban kevesen vannak.

Sorozatunk utolsó, 32. részéhez érkezünk, amelyben Borbély Szilárd íróról, költőről, egyetemi oktatóról, férjről, apáról és barátáról lesz szó, aki kitörölhetetlen nyomot hagyott a személyes életében, de ami ennél lényegesebb: a magyar irodalomban.

Nem az a jó kifejezés, hogy Szilárd kivételes ember volt, hiszen bizonyos szempontból minden egyes ember kivételes. Inkább azt mondanám, hogy „sorsos ember” volt, s ezt egyszer Debrecenben neki is megemlékeztem – bár ne tettem volna. A Modem mellett sétáltunk a Nagytemplom felé, ő a biciklijét tolt, József Attiláról és Radnótiról beszélgettünk, merthogy általában mindig az irodalomról vagy a napi politikáról beszélgettünk. Azt fejtegettem neki, hogy vannak olyan elképesztő tehetségű formaművészek, mint például Várady Szabolcs vagy Ferencz Győző, akiket az a szerencse ért, hogy a sors nem taposta meg őket azzal a rendkívüli erővel, amivel más költőket kiütéssel a padlóra küldött. De vannak olyan megtörtetett költők, lásd József Attila vagy Radnóti, akiket a „sorsos élet” megtiport – magyaráztam meggondolatlan módon éppen Szilárdnak –, és ezáltal az életművüket is másképpen olvassa az ember. Aztán odafordultam hozzá, s odavetettem neki, hogy Szilárd, te is egy ilyen „sorsos ember” vagy, nem tudsz mit tenni ellene. Megtorpant, rám nézett, és halottsápadt lett az arca. Aztán összeszedte magát, erősen megtolta a biciklit, és gyalogoltunk tovább. Nem szólt, én meg átkoztam a meggondolatlan, hülye

A SZERZŐ FELVÉTELE

Borbély Szilárd

(1963–2014)

KÁCSOR ZSOLT

fejemet, hogy szokás szerint már megint hamarabb beszélek, mint gondolkozom. Mert hiszen ha valaki, hát ő nagyon jól tudta, hogy a „sorsos emberek” nem kerülhetik el azt a tragédiát, ami az életükbe valamiképpen előre bele van kódolva.

Személyesen 2000-ben láttam először Debrecenben, de akkor még nem ismertem: az ismert debreceni antikvárius, Barna Ádám könyvesboltjából lépett ki, felpattant a biciklijére, és elkarikázott. Néztem utána, jé, ez volt Borbély Szilárd, aki a Hosszú nap él című remekművet írta, és amelyről Nádas Péter egyik írásában hallottam először. Majd csak akkor ismerkedtem meg vele, amikor a Halotti pompa első kiadása 2004-ben megjelent a Kalligramnál. Elolvastam, s nemigen tudtam szóhoz jutni utána. Ősszel bementem

Szilárdhoz az egyetemre, hogy dedikál-tassam a könyvet vele, kedves volt és olyannyira figyelmes, hogy azzal búcsúzott el: Sáná Tová! (a zsidó újév napjában jártunk). Nahát, gondoltam, tartja a vallást? Nem is gondoltam.

Ezután levelezni kezdtünk, majd telefonálgatni, aztán sűrűsödtek a személyes találkozások, olyannyira, hogy a 2010-es évek elejére szoros barátság alakult ki közöttünk. Heti több e-mail, telefonok, személyes találkozások, séták, néha borozás náluk. Egyetlen dolgról nem kérdeztem soha: a szülei haláláról. Az édesanyja és az édesapja 2000 karácsonyán lett rablógyilkosság áldozata, az anyját agyonverték, az apja túlélte ugyan, de soha nem jött rendbe. Szilárd alkatilag is hiperérzékeny ember volt, extrém szorongások gyötörték,

BORBÉLY SZILÁRD 2013-BAN

A szerző kislánya és a gyerek édesanyja

társaságban nehezen nyílt meg, és családi tragédiája még inkább elmélyítette depresszióját. Sajat magát is hibáztatta a gyilkosság miatt, mert úgy gondolta: ha ígérete szerint karácsony estére hazamegy a szüleihez, akkor meg tudta volna őket védeni. De el kellett halasztania az utat, és csak másnap érkezett – és ott találta a szüleit vérbe fagyva. Az írásba menekült. A Halotti pompa erejét az adja, hogy a felfoghatatlan valóságot elemelte a véres földről: a meggyalázott szülői testeket egy szakrális tér biztonságos magasában helyezte el, ahová a gyilkosok keze el nem érhet. Szilárd életét végső soron a felesége mentette meg, aki legfőbb támasza és társa volt a mindennapokban, nem beszélve a kislányokról, akik már a tragédia után születtek – ha nincs ez a család, akkor Szilárd a tragédiába alighanem belepusztul.

Azon a 2013-as nyáron láttam utoljára, amikor a kislányom született, és amikor a Nincstelének című regénye diadalútra indult. Ezt a könyvet egyébként még 2009-ben írta, de nem volt elégedett vele. Azért vette mégis elő, mert a kiadójával, Mészáros Sándorral arra jutottak, hogy prózát kellene kiadnia, mire Szilárd előhúzta a fiókból a Nincsteléneket: tessék.

De a regény sikere nem dobta fel. A debreceni Calico Jack Pubban ültünk, vigasztalni próbáltam, ne légy elkese-redve, a könyved hatalmas siker, mire Szilárd azt mormogta: tudtam, hogy félre fogják érteni. 2013 nyarán láttam utoljára, pár nappal azelőtt, hogy kiköltöztek Bécsbe. Eljött hozzánk, hogy az ő kislányai számára már fölöslegessé vált cuccokat hozzon az én akkor született picuromnak. Azt mondta: már csak az az életcélja, hogy a gyerekeit kimene-kítse innét. 2014 elején kötötte fel magát, de a cél sikerült: fél évre terveztek kimenni, a gyerekek azóta is Bécsben élnek, a sorsos ember pedig a debreceni temetőben várja a Messiást.